

B R I E F ,

schreven van een Burger tot Londen ,

ZYNDE EEN

QUAKER

Van Religie ,

en sijn Vrund Mr. R. W....

Koopman tot Rotterdam.

Uy het Engels vertaalt.

Anno 1688.

B R I E F

Gedrukt en verkocht bij de Directie der Koninklijke Bibliotheek

aan de Directie der Koninklijke Bibliotheek

QUAKER

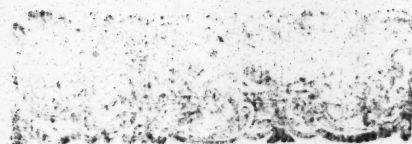
Van de

A. J. van der

Koninklijke Bibliotheek

Uitgegeven door de Directie

Anno 1888

Londen den 14 February 1688.

B R O E D E R.

UE. vraegt my door desselfs Brief van den 7. deser maendt raedt; om te mogen weten of gy u met alle veyligheyt in dit Koninckrijk soude kunnen retireren, om dat Iakobus van groot Brittannien vryheydt van Conscientie geeft; ick heb u Brief aende Vergaderingh van onse Broeders gecommuniceert, waer inne den geest my ingegeven heeft u te seggen, dat soo gy wel bent in de Provincie daer gy tegenwoordigh in woont, aldaer te verblyven, sonder over Zee te komen; 't is waer dat wy vryheydt hebben, en dat vele van ons in Ampten gestelt zyn, maer wie kan u dereden seggen waerom en tot wateynde sulx geschiedt, wie is de geen die het herte van den mensch kende, gy weet dat men sijn vertrouwen niet als op Godt alleen stellen moet, en waerom wilt gy u dan op het woordt van een sterffelijck mensch vertrouwen, dewelcke ons mogelijk als voor een planck sal verstrecken om over een grote steylte te passeren, en als hy dat gedaen sal hebben, ons dan noch daer inne van boven neder sal smyten; William Penn wil ons van een lange vrede verseeckeren, en dat wy noch langen tijdt die vryheydt van Conscientie sullen genieten, maer wie sal my sijnen wegen verseeckeringe geven, want het herte van den mensch is arglistelijck boos, en wickan sijn daer op vertrouwen, deeren en d'ydelheydt vande werelt zyn als een kancker die geduyrigh in eet, en die eyndelijck tot de beenen toe knaegt: gelooft gy dat naet dat hy met de windt van het Hof opgeblasen en vervuldt is, noch in staet kan zyn om sijne Broeders op te wecken? ick geloof dat niet, maer ick geloof veeler, en veeler andere seggen het oock met myn, dat sijn principael oogmerck is om ons te persuaderen van adressen te presenteren, gelijk als wy gedaen hebben en noch doen. Hy preekt ons geduyrichlijck dat wy tot leden van het aenstaende Parlemaent kunnen verkooren worden, mits dat wy beloven alles te sullen doen, dat Iakobus van groot Brittannien sal willen hebben, sonder af te wagten, wat dat de geest in ons wercken sal, en daerom is 't dat ick sulx niet kan onderteyckenen, en soo gy overkomt, sal men het u oock voorhouden, en van te willen arbeyden, om onse Broeders die in de Provincien van dit Koninckrijk zyn daer toe te brengen, dat sy het oock doen; Ick heb tegen William Penn geseyt dat myn ge-

moet niet kan gedwongen wesen, en dat ick myn gevoelen niet soude konnen verklaren dan naer dat den geest my hetselve geopenbaert sal hebben. Ick weet niet wat dat ick u van de tegenwoordige saecken sal laeten weten, want soo ons de Iesuiten althans cartiseren, dat is om dat sy ons van noden hebben. Voor desen hebben sy ons geagt gesijck als het uytweght der aerde, en hebben alsdoen geen swaricheydt gemaect om te verklaren dat wy self geen Christenen en waeren, en tegenwoordigh noemen sy ons haere Vrienden en haer Broeders, en dat Iakobus van groot Britannien ons als sijn besij onderdanen agt, soo dat soo is, segg ick, waarom heeft men dan onse Broeders naer de Barbados, naer de Virginies, en anders gedeelten van nieuw Engelandt verloncken gehadt; en soo men bekendt dat men daer in ongelijck heeft gehadt, waer van daen komt het dat men haer dan niet doert weder komen, ick heb dat oock tegen William Penn gesejt, die my geantwoort heeft dat het nootsaekelijck was dat sy daer waeren, om aldaer de Broeders van die contreyn op te wecken, en dat om der rechtvaardigen wille dat landt behouden wierdt. Sulx dat soo sy 'er niet en waeren, men haer derwaerts soude moeten senden; sulx heeft nochtans niet belet dat ick met seckere vrouw BETTY genoemt, die veel vermogen op het gemoot van den Iesuit PETERS heeft, gesproocken heb, deselve heeft my beloofd haer daer tot te seilen laeten gebruycken, mijs dat wy beloven een nieuwe addressie te sullen present eren onder het houden van het aenstaende Parlement, om de vernietigingh van den Test en de Penale Wetten te houden.

Men spreekt hier verscheydentlijck van Willem van Oranjen en van Maria van Engelandt sijn vrouw, maar wy zijn verseeckert, dat die ons vryheydt en ruste geven sullen, wat datter de Papisten oock van mogen seggen, sommige van onse Broederen van Amsterdam gekomen, verseeckeren ons dat sy gants goederliken zijn, en dat sy niet hebben willen dat men yemant wegens de religie onderdrucke, gelijk als haer Vriendt Gaspar Fagel herwaerts geschreven heeft. Maar Penn verseeckerdt ons, dat het een gesupposeerden Brief is, en tot teeken van dien, soo sal men aen Iakobus van groot Britannien in 't korte alle de Engelse en Schotse troupen toefenden die aldaer zijn, soo de geest het u geuygt soo gaet hem eens sprecken, en gy sult dan niet sijn mondt verhaen of dien Brief een waere of een gesupposeerde is, soo als som mige alhier debiteren willen.

Ick begin my soo veel niet meer op het woordt van Penn te vertrouwen, hy heeft de maximen vande Iesuiten aengenomen, en sijn woordt is niet meer ja, en neen, neen, maar een verduistelt en werchliche redenkaveling, als

alhy my gedrongen heeft om aen onse Broeders een geschrift tot de vernie-
 ding van de Test te doen teykenen, soo heb ick hem gevraegt dat wanneer
 hy de Misgode op de straet quamen te bejegener, of men dan gelijk in Frank-
 ryck daer voor knielen soude moeten, hy heeft tegens myn van neen geseyt,
 maer dat men het soude moeten ontwijken, om daer over geen ergernisse te
 voortsaecten, ick heb hem weder gerepliceert als sulx dan in teenigen naeu-
 wen hoeck of straet gebeurde daergeen open winckels waeren, en daer men
 sich niet verbergen konde, gelijk als sulx voorvallen kan, als dan seyde hy
 seggus my soude men moeten toelaeten, dat yemant van 't gevolg vande Prie-
 sters den hoedt van 't hoofde quam te neemen, gelijk als men sulx op het
 holdoer, en dat men daer naer ons die weder soude opsieten, en dat op dat-
 tinnen wanordre wy soude ontstaan, dat Iakobus van groot Britannien daer
 gods ordre in soude stellen, maer ick heb hem geantwoordt dat om hem die
 moeyte t'ontneemen, het beter soude zijn den Test &c. te behouden, en dat
 soden wy alledie inconvenienzen niet onderworpen zijn. Godt wil in den
 gesken in waarheyde aengebeden zijn, en om dat de Penale Wetten ten on-
 nen oplichte weghgenomen zijn, soo behoorden wy te vreden te zijn; daer zijn
 alhier luyden die van huys tot huys gaen om geschriften te doen teykenen,
 maer om dat deselve noch by myn niet gekomen zijn, soo en weet ick niet
 wat sy hebben willen, en kan sulx u oock niet seggen, elck doet sijn best om
 ons op haer zijde te hebben, wy hebben aen Iakobus van groot Britannien
 enige obligatien, om dat hy den eersten is geweest die ons van een grooten
 lisonthelt, en ons vryheydt gegeven heeft, ick kan u niet seggen of deselve
 langen tijdt duynen sal, soo het blijft geduynen soo moeten wy wenschen dat
 sijn Rijk lange jaeren mag bestaen, maer gelijk ick u geseyt hebbe aldes is de
 veranderinge onderworpen, de alderverseekerste Koninkrijcken vallen
 ock wil in eenen slag. En daerom raede ick u gedult te hebben daer gy bent,
 om alle de Broeders te vermaenen van 't selfde te doen; want DEN TSCH
 heeft een openbaeringe gehad, en den geest heeft hem verseeckert, dat in de
 staende maent van October, in die Koninkrijck een groote veranderinge
 gesal voorvallen, en dat de volgende maent Willem van Oranjen over Zee
 sal komen, als die tijdt naderen sal, sullen wy aen hem twee van onse Broe-
 ders affenden, om hem een geluckige overkomst toe te wenschen. bewaerde
 desen Brief als een pandt om hem die te doen sien als hy scheep sal gaen, op dat
 wy sijnen geneygden wille t'onswaerts souden konnen verkrygen, gelijk
 voormaels Judas die van Alexander verkreeg, wanneer hy by Jerusalem nader-
 de, van gelijken oock voor onse Broeders die in nieuw Engelandt zijn, op

dat het haer geoorloft magh zijn om in vrede weder te keeren; ick heb haer bekendt gemaect, dat wy tot haer verlossinge arbeiden, ick heb niet gemanſceert loo als gy geloven moogt van den Nuntius van *Benedetto ADESCHALCI*, die men oock *INNOCENT* noemt, te sprecken, ten eynde hy aen sijn Meester mogt schryven om Broeder *Molinos* in vryheydt te stellen, hy heeft my geseydt dat hy dat niet en konde doen, om dat hy sijn niet konde stellen tegen 't geen dat sy Inquisitie noemen. Soo hy niet was vast gehouden geweest, soo was hy een groot licht geweest dat in alle de gewesten van Italien en Vranckrijck opgingh, maer d'Aerde steldt sijn ordinairlyk tegens die Sonnen, en doet deselve eclypsen. Twee van onse Broeders die gelijk als ick u bekent gemaect hebbe tot Romen geweest waeren om den selven te sprecken, zijn in vrede weder gekomen, sonder dat sy yets hebben kunnen vorderen, wy zijn alhier geruſt, verwagende d'uytkomſte van die groote laecke.

P. S. Soo als ick myn Briefeyndigde komt William Penn my sprecken, om my te seggen dat Jakobus van groot Brittanien van sentiment verandert is, en wil sijn troupen die in de Vereenigde Nederlanden zyn, niet overgebragt hebben, maer dat hy aen den Aertsbisschop van Kantelbergh geschreven hadt, om aen alle de Suffraganen in dit Koninckrijck te schryven, dat hy inde aenstaende maendt May een Parlement wil vergaderen, en dat hy haer ten dien eynde gelaste om haere toehoorders te vermaenen, om geen andere leden te nomineren, dan die alle 't geene doen sullen dat haer opgeleyt sal worden als sy alhier sullen wesen, en dat hy over sulx niet en twyfelt of hy sal de middelen vinden om gelt te bekomen, om den oorlogh misschien tegen de Straeten aen te vangen, en door dien ick wete dat gy commercie in Turkeyen hebt, soo geve ick u daer vankennisse, om u koopmanschappen by tijds te doen asseureren, eer dat het onweder op kome, want gy moet niet twyfelen dat Willem van Furstenbergh door Vranckrijck Coadjutor van Keulen om niet gemaect is. en soo raedt ick u van u selven eenigen tijdt geruſt te houden, en het aen de Broeders t'Amsterdam oock te willen doen weten, men heeft hier in de voorledene dagen een gerugt doen lopen, datter

der van Calis op Portsmouth een goet getal Soldaten overge-
 scheept was, en dat die desen Somer met de Engelsche in Hon-
 dabad zouden campeeren, maer ick verneem daer van noch
 niets, om haer overkomste te kunnen geloven, behalven
 dat de antipathie tusschen die twee Natien my doet gelovendat
 sulx niet geschieden sal, ten minsten 't selve soude een groot mis-
 noegen onder het Volck veroorsaeken; by aldien men de Procla-
 matie afcondigt om alle Engelse, Schotten en Iren, die buyten het
 Rijk zyn, te doen wederkeeren, dat sal oock een hoop malcon-
 tenten maecken; want men gelooft dat veele personen die op
 een ander geemployeert zyn, haere ampten niet sullen verlaeten
 om alhier een aelmoes te komen eyschen, gelijk gebeurden
 wanneer onse troupen uyt Vrankrijk te rugge geroepen waeren,
 welck verscheyde Officiers nootsaecte om op de groote wegen
 de koetsen te gaen besoecken, waer vander twintigh op eenen
 dagh geexecuteert wierden; ick hoop dat de Koopluyden geexi-
 meert sullen zyn van te moeten wederkeeren, en dat die haer
 koopmanschap daer sy zyn dryven sullen kunnen, andersints
 soude 't selve een groote inbreuck in de commercie verwecken,
 't selve kan oock niet zyn. Maria van Modena sal haer kraem tot
 Windsor gaen houden, om buyten de beslommeringh vande we-
 relt te zyn, en het gevallen van het landt is oock veel beter als
 vande Stadt, daer is niet anders als haer Hof dat haer sal volgen,
 en buyten twyfel den Pater Peters mede, den welcke van een
 groote nut aen 't Hof is, gelijk al de werelt bespeurt. Maer men
 verseeckert dat voor haer vertreck den eersten steen aen drie vrou-
 we conventen Augustinen, Carmeliten en Recolletten, sal geleyt
 worden, en dat sulx sal geschieden door Jakobus van groot Brit-
 tannien, Maria van Modena en den Nuntius van Inocent, al-
 die huysen sullen dese Stadt seer vercie ren, maer sommige gelo-
 ven dat haer Rijk seer kort sal zyn, en dat sy wel blyde sullen
 wesen om weder dien wegh te kunnen kiezen daer door sy geko-
 men

men zyn ; de tijdt sal ons doen sien , welke partye dat sijn roe-
keningh qualijck gemaect heeft . Sendt my door het eerste schip
de boecken die ick verlost heb ; maer gy moet die aen de Meester
van 't schip wel recommanderen , want men heeft die hoogh ver-
boden.

Ick ben &c.

E Y N D E.

